

Аннотация

Ст. преп. Силогаева В. В., к.т.н., доцент Серомолот Г. В., Запорожская государственная инженерная академия, г. Запорожье.

Учет принципа доступности в концепции реновации территории заповорожского областного центра эколого-натуралистического творчества учащейся молодежи.

Рассмотрены возможности решения проблем заброшенных рекреационных территорий на примере реновации Запорожского областного центра эколого-натуралистического творчества учащейся молодежи. Предложены пути реновации с учетом принципов доступности для создания новой функциональной составляющей, стабилизирующей среду для комфортной городской жизни.

Ключевые слова: доступность, экологическая ситуация, садовая терапия, иппотерапия, реновация.

Annotation

Senior lecturer Silogaeva V.V., Ph.D., as.prof. Siromolot G.V. Zaporizhzhia State Engineering Academy, Zaporizhzhia.

Accounting of the accessibility principle in the concept of renovation of the zaporizhzhia regional center of environmental-naturalist creativity of youth.

Possibilities of decision of the neglected recreational territories problems on an example of Zaporizhzhia Regional Center of Environmental-Naturalist Creativity of Youth renovation are considered. The renovation ways accounting of the accessibility principles for creation the new functional component stabilizing the environment for a comfortable urban life are proposed.

Keywords: availability, ecological situation, garden therapy, hippotherapy, renovation.

УДК 711.11

Скорик Л. П.,

*канд.арх., професор кафедри основ архітектурного проектування
Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури, м. Київ,
laskor.arch@gmail.com*

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ ІСТОРИЧНОЇ СПАДЩИНИ В СТРУКТУРІ МІСЬКОГО ЦЕНТРУ

Анотація: в статті розглядаються питання функціонального використання історично сформованої архітектурно- містобудівної субстанції в процесі реконструкції центральних частин міст з метою оптимального збереження історичної спадщини на засадах домінування культурного потенціалу, художньо- естетичних достоїнств і водночас оптимального включення у функціональну систему загальноміського центру - провідного зосередження

урбаністичних цінностей міського утворення. Визначена ще на початку ХХ ст. теза «форма виводиться із функції» дозволяє постулювати пристосування функцій історичної забудови до її форми для повноцінного служіння сучасним і майбутнім потребам міста. без втрати містобудівної позиції та вартостей і саме тому особливу увагу слід приділяти функціональним задачам, які покладаються на історичну спадщину.

Ключові слова: функціональне використання, містобудівний комплекс, культурно-історичний потенціал., динамізм функції.

Постановка проблеми. Останні десятиліття, невід'ємні від інтенсифікації комерційної зацікавленості існуючою архітектурною субстанцією в центральних частинах історичних міст засвідчують невинуватого з наукової точки зору і болючу для емоційально-естетичних критеріїв соціуму тенденцію перманентних змін у функціональному використанні історико-культурної спадщини. Ці зміни не лише порушують рацію формування планувальної структури- подібний «калейдоскоп» функціонального використання історичної забудови відбувається в нових реаліях здебільшого за уподобаннями власників споруд, а не на ґрунті наукового аналізу їх містобудівних і архітектурно-історичних вартостей.

Актуальність теми. Вияв характерних засад функціонального включення історичної спадщини в структуру центрів міст в процесі реконструкції необхідний для визначення оптимальних напрямків її функціональної ревалоризації у контексті комплексного розвитку всієї структури центру і значною мірою здатний впливати на вдосконалення реконструктивних заходів. Між тим у наш час нерідко має місце науково необґрунтована практика надання історичній архітектурно-містобудівній субстанції функцій, що не тільки не відповідають рангу її історико-художньої цінності., а й негативно позначаються на урбаністичній цілісності і виразності центру міста як концентрації головних архітектурно-історичних достоїнств усього міського утворення.

Зв'язок з науковими та практичними завданнями. Визначення особливостей функціональної реабілітації історичної забудови розширює наукову тематику в сфері реконструкції центрів історичних міст і водночас конкретизує прийоми взаємопов'язання і взаємозалежності функціонально-планувальних зон загальноміського центру та вдосконаленого функціонального використання домінуючих елементів урбаністичної субстанції, якими є цінні архітектурні споруди, їх ансамблі та комплекси.

Аналіз останніх досліджень. Огляд літературної та джерельної бази останніх двох десятиліть підтверджує зацікавленість у пошуку засобів для

покращення ситуації, яка складається в практиці реконструктивно-модернізаційних втручань в урбаністичну тканину історичних міст. Як правило наявні дослідження стосуються питань сталого розвитку міських утворень (В. Антонов, М. Дьомін), проблем розвитку міського середовища (В. Тімохін, М. Бевз). чи реставраційно-ревалоризаційних заходів щодо окремих історичних споруд і ансамблів в різних частинах населених пунктів та за їх межами. У той же час можна стверджувати відсутність теоретичного аналізу проблеми оптимального єднання функціонального наповнення існуючої історичної забудови з функціонально-планувальною структурою центрів історичних міст, що є важливою умовою спадкоємного збереження провідної ролі і виразності загальноміського центру, який здатен інтегрувати різні частини міської структури у цілісний урбаністичний простір.

Виклад основного матеріалу В залежності від прийомів планувального поєднання складених і нових елементів забудови міського центру, можна виділити три основні засади включення історично цінної архітектурної субстанції в структуру центрів міст, що підлягають реконструкції, а саме:

- окремі історико-культурні пам'ятки в середовищі міського центру;
- територіально розвинуті ансамблі чи зосередження у частині структури центру суттєвої кількості пам'яток;
- містобудівні комплекси, що вирізняються особливою цільністю забудови з окремими історико-культурними раритетами.

У першому випадку функціональне призначення унікальної історичної споруди рідко впливає на функціональну орієнтацію центральної структури міста і завдяки своєму історико-культурному рангу пам'ятка є радше об'ємно-композиційним акцентом зони із шанобливим збереженням своєї первинної функції або наданням споруді оновленої функції, максимально зближеної до первинної.

У другому випадку збережені територіально розвинуті групи архітектурних пам'яток і т.з. фонові забудови слід трактувати як ядро функціонально-планувальної зони центру: характер їх первинного і тактовно змодернізованого функціонального призначення визначає превалюючу функцію зони в процесі реконструкції міського центру

Третій випадок характеризується специфічним «диктатом» збереженої історичної забудови у розвитку всієї функціональної системи центру історичного міста. Надання функцій загальноміського значення містобудівним комплексам визначається, насамперед, їх унікальним культурно-естетичним потенціалом і не повинно бути похідним від загального реконструктивного перетворення центральної частини історичного міста, а ,навіпаки, визначати в

кінцевому рахунку увесь характер її функціонально-планувальної реорганізації.

Показовим в цьому аспекті є приклад реконструкції центральної частини Болоньї, в структурі якої знаходяться унікальні містобудівні комплекси: римське ядро-основа міста-, сформоване на жорсткій прямокутній сітці, і радіальний «пояс» середньовічного міста. Усвідомлення особливих історико-художніх вартостей історичного центра Болоньї вже на початку ХХ ст. викликало протест архітектурної спільноти щодо реалізації першого генерального плану, за яким передбачалось прокладання нових і суттєве розширення існуючих вулиць в центральній частині міста, як «планова руйнація» цінної архітектурно-містобудівної спадщини. Новий генеральний план для Болоньї вже орієнтувався на містобудівну документацію, розроблену для міста Губбіо архітекторами Ідолосаміре і Леонардо де Бенаволо. Згідно з новим генеральним планом було передбачене максимально можливе відновлення історичної міської тканини і її адекватне наповнення функціями відповідними функціями. Такий проект по суті став альтернативою новому будівництву в межах історичного ядра міста, визначаючи два основні напрямки реконструктивних дій – реставрація, ремонт и модернізація житлової забудови для 80 тис. мешканців та надання провідним архітектурним спорудам культурно-громадських функцій.

Як стверджує німецький філософ Юрген Рауш- «створення міста – це найдорожчий колективний витвір людини. Місто-ідеальне відображення ідеальних поглядів людини — утопія, що оповідає про його надії на порятунок. Місто., що претендує на людяність, мусить мати міцні зв'язки з історичним минулим.» [6, 1]. Наміри повноцінно зберегти історичні архітектурно-містобудівні об'єкти, щоб вони служили сучасним і майбутнім потребам, зберігаючи належну позицію у міському організмі, і не втрачали своїх достоїнств, вимагають особливої уваги до функціональних задач, які покладаються на історичну спадщину. «При залученні історичної забудови у сучасне життя необхідна обов'язкова відповідність між функціональними вимогами і її структурою: між новими формами і їх смисловими значеннями та формами середовища, яке зберігається, не повинно виникати дисонансів, що порушують естетичне сприйняття цінностей»[5].

Збереження первісних функцій, зрозуміло, не завжди можливе і доцільне в нових реаліях--- мова може йти про надання функцій, близьких до первісних —такий підхід полегшує збереження історичної субстанції. Основоположними постулатами функціональної ревалоризації історичної забудови в структурі центрів історичних міст можна вважати наступні:

--єдність форми і змісту

- обмежений динамізм наданої функції (сталість змісту)
- екологічна безпечність функціонального наповнення
- відкритість функції

З відповідною варіантністю основні прийоми сучасного функціонального використання історичної забудови в структурі загальноміського центру можуть бути класифіковані наступним чином:

а) для споруд унікальних(тобто 0-го класу цінності) оптимальним використанням слід вважати функцію культурного характеру – від експонування самих споруд і їх інтер'єрів до влаштування тематичних, відповідних до об'ємно-просторового рішення споруд музеїв, художніх галерей, музичних залів тощо.

Принцип надання як превалюючої культурно-музейної функції особливо цінній історичній спадщині ілюструють комплекси Софії та Києво-Печерської Лаври при забезпеченні релігійних потреб віруючих. Хрестоматійним уже став досвід створення величного концертного залу у Домському соборі в Ризі. Приклад влаштування виставки і лекційного залу в унікальному домі Гемея у англійському Честері демонструє проведення реставрації споруди за «італійським» методом, не оглядаючись на способи її нового використання.

б) Спектр культурних функцій може бути суттєво розширений в стосунку до цінної забудови нижчого історико-естетичного рангу, щодо якої допускаються деякі зміни у внутрішній планувальній структурі, але без порушень основної тектонічної схеми. Цей випадок характеризується уже врахуванням наміченого функціонального навантаження споруд ще до початку ремонтно-реставраційних робіт.

Пристосування старих монастирських споруд, здійснене архітектором Джанкарло де Карло в Урбіно дає приклад заздалегідь задуманого включення цих споруд до комплексу старовинного університету, щоб зберегти їх престижне місце в історичному центрі міста. Характерною рисою нового функціонального призначення комплексу стала його відкритість для загальноміських потреб: кінозал, кафе, амфітеатр основної аудиторії призначені для використання мешканцями міста. Подібний прийом має також вагоме культурно-пізнавальне значення і для особливо важливої для історичних міст сфери, якою є туризм.

в) Споруди, що не відрізняються особливо високою архітектурно-художньою вартістю, але мають історико-культурну і містобудівну значимість, як правило, можуть підлягати більш суттєвій модернізації і перебудові внутрішніх просторів, зберігаючи при цьому власний, уже звичний для міста архітектурний образ у єдності із складеною забудовою і планувальною структурою центру. Для таких споруд доцільна різноманітна функціональна

насиченість торговими закладами, поліфункціональними залами (за відповідних габаритів споруди). фінансових, ділових, адміністративних установ, готелів.

Широку варіабельність функціонального використання споруд такої категорії в історичному середовищі міських центрів демонструють чисельні приклади модернізації і пристосування в багатьох історичних містах Європи: комплексу будинків на вул Ніххан в Копенгагені, будинку св. Павла в Лідсі (Англія), старого пакгауза в Комден-Тауні в Лондоні та ін.

На особливу увагу заслуговує питання використання історичної забудови під функції сучасного житла, значний процент якого матиме місце в структурі загальноміських центрів і в майбутньому.[7] Якщо найцінніші в культурно-історичному і художньому аспекті історичні житлові будинки, як правило, стають тематичними музеями, подібно до всієї західної «стіни» площі Ринок в Старому Місті Варшави, то історична житлова забудова не надто високого рангу може піддаватись перебудові і модернізації внутрішніх просторів для підвищення комфорту житла до сучасних вимог.

Показовим є комплексне відродження Старого Града в болгарському Пловдиві, яке ілюструє той рівень шанобливого ставлення до історичної спадщини, котрий дає змогу безколізійно вирішувати питання його функціональної реабілітації в сучасних реаліях.[3] / Унікальним будівлям історичного ядра надані репрезентативно- адміністративні (правління творчих об'єднань, асоціацій тощо) та музейні функції. Та все ж значний процент забудови центру міста зберігає функцію житла, відповідно модернізованого заради необхідного комфорту. Колоритні кафе, невеликі крамниці з етнічним товаром і мистецькими виробами доповнюють загальний колорит відновленого і активно функціонуючого у сучасних умовах історичного ядра.

Головні висновки. Проведений аналіз особливостей використання історичної спадщини в структурі міського центру виявив засадничі взаємозв'язки і взаємовпливи історико-культурної і архітектурно-художньої вартості історичної субстанції центрів історичних міст на їх повноцінне функціонування у сучасних реаліях і з розрахунком на майбутнє міського організму. Визначені основні напрямки безколізійної взаємодії сучасної функції і історичної форми, спрямовані на збереження і вдосконалення архітектурно-містобудівних достоїнств історичної субстанції загальноміських центрів, що зазнають реконструктивних перетворень.

Перспективи дослідження теми. Перспективним можна вважати подальший детальний розгляд варіабельності функціонального пристосування історичної забудови загальноміських центрів у залежності від особливо характерних історико- містобудівних умов.[2].

Список літературних джерел

1. Аалто А. Архитектура и гуманизм. - М., 1978. - 215 с.
2. Антонов В.Г. Градостроительное развитие городов. - Киев-Харьков- Симферополь, 2005. – 644 с.
3. Гидион З. Пространство, время, архитектура. - М., 1984. - 445 с.
4. Дьомін М.М. Системний підхід до пам'яткоохоронної і реставраційної діяльності. Сучасні проблеми архітектури та містобудування, вип №49. - Київ, КНУБА, 2017. - С. 21-32.
5. Иконников А.В. Реконструкция центров крупных городов. - М., 1985. – 33 с.
6. Мюллер-Менкенс Г. Новая жизнь старых зданий. - М., 1981. - С. 12.
7. Тімохін В.О. Проблеми і принципи реконструкції сучасного міського середовища. Досвід та перспективи розвитку міст України, вип.26. - К.: ДП УДНДПМ «ДІПРОМІСТО», 2014. - С. 15-25.

Аннотация

Кандидат архитектуры Скорик Л.П., профессор Национальной академии изобразительного искусства и архитектуры, г. Киев.

Особенности функционального использования исторического наследия в структуре городского центра.

В статье рассматриваются вопросы функционального использования исторически сформированной архитектурно- градостроительной субстанции в процессе реконструкции центральных частей городов с целью ее сохранения на принципах доминирования культурного потенциала, художественно-эстетических достоинств и оптимального включения в функциональную систему общегородского центра- ведущего средоточия урбанистических ценностей городского образования. Определенный еще в начале XX в. тезис «форма есть производное функции» позволяет постулировать приспособление функций исторической застройки к ее форме для полноценного служения современным и будущим потребностям города, без потери градостроительной позиции и ценности, и в этой связи особое внимание следует уделять функциональным задачам, возлагаемым на историческое наследие.

Ключевые слова: Функциональное использование, градостроительный комплекс, культурно-исторический потенциал, динамизм функции.

Abstract

Candidate of arch. Skoryk L., professor NAOMA, c. Kiyev.

Features of the functional use of historical Heritage in the structure of the city center.

The article deals with the functional use of the historically formed architectural and town planning substance in the process of reconstruction of the central parts of

cities with the aim of preserving it on the principles of the domination of cultural potential, artistic and aesthetic merits and the optimal inclusion in the system of the city center -the main focus of the urban values of the urban organism. Identified in the early twentieth century, the thesis "form is a derivative of the function" allows you to postulate the adaptation of the functions of historical buildings to its form for full service to the modern and future needs of the city without loss of urban value and this requires special attention to the functional tasks entrusted to the historical heritage.

Keywords: Functional use, urban development complex, cultural and historical potential, function dynamism

УДК 711.11

*к.арх., професор Семенов В. Т.,
semenov@kname.edu.ua, orcid: 0000-0001-8999-0618,
к.т.н. Вяткін К. І., vyatkin.k.i@gmail.com, orcid: 0000-0002-3002-5669,
Харківський національний університет
міського господарства імені О.М. Бекетова*

ПРОЦЕСИ УРБАНІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

Анотація: присвячено актуальним питанням урбанізації. Проведено ретроспективний аналіз процесів урбанізації, які відбувалися на різних етапах розвитку суспільства. Визначено основні причини, що впливали на процеси урбанізації, виокремлено групи ключових елементів впливу на урбо-процеси. Розглядаються подальші перспективи урбанізації та надаються пропозиції щодо підвищення ефективності процесів урбанізації.

Ключові слова: урбанізація, місто, розвиток.

Постановка проблеми. Теоретичні дослідження, засновані на розрахунках і моделюванні, реалії наших днів, які спостерігаються на всіх континентах планети, дозволяють стверджувати, що процеси концентрації людей в містах в найближчі десятиліття будуть неминуче посилюватися. За даними ЮНЕСКО, в країни, що розвиваються щорічно, переселяється більше 80 млн. чоловік. Це природне явище, наслідок розвитку нашої цивілізації, еволюції людини. Процес концентрації людей відбувається у всіх сферах діяльності в силу економічної доцільності.

Аналіз останніх публікацій. Процеси урбанізації в Україні та світі були досліджені у роботах Дьоміна М.М., Алексеєва О.І., Озерова Г.М.,